

Ebre

El paper moneda a la Guerra Civil

ANTON MONNER
Cronista de Gandesa

Crònica

Publicació. El Patronat Pro Batea acaba de publicar el llibre 'Substitutius de moneda emesos a la Terra Alta durant la Guerra Civil', dels historiadors Pere Rams, David Tormo i Josep M. Pérez. L'obra està plena de referències socials i polítiques

El Patronat Pro Batea acaba de publicar un llibre històric, ple de referències socials i polítiques, *Substitutius de moneda emesos a la Terra Alta durant la Guerra Civil*, dels historiadors Pere Rams, David Tormo i Josep M. Pérez. Es tracta d'una publicació d'una de les comarques de les Terres de l'Ebre, però no deixa de ser un compendi de l'economia, dels moviments sindicals, de l'ambient de pobresa que es vivia en una comarca eminentment agrícola que també reflecteix la realitat de la Catalunya de l'interior, allunyada dels corrents industrials de la conca del Llobregat i de ciutats amb una ferma acció d'empresadors de tota mena a Barcelona o Reus.

Com ho és actualment, però encara amb més diferència, existien dues Catalunyes ben diferenciades; la rural, on els seus habitants sempre havien de mirar el cel per si plovia, per si glaçava, per si feia boira i si les plantes produïen o no per nodrir les necessitats familiars, que vivien de la subsistència del que ells produïen directament, als horts de les verdures, del blat als bancals de secà d'on extreïen la farina i disposaven del pa, de l'oli de les oliveres, dels animals que criaven a casa, dels animals que caçaven quan marxaven cada matí al camp, de la llenya que extreïen dels camps per coure els menjars i escalfar-se al redós de la llar de foc. I si l'aigua del cel no queia, com malauradament succeïa en períodes de sis a vuit anys seguits, la fam, la pobresa i fins i tot la misèria imperava en grans sectors de la societat agrària. A l'altra Catalunya, en canvi, la metropolitana i industrial, disposaven d'un jornal i amb més o menys dificultats, sobrevivia i tiraven endavant.

Vet aquí, doncs, les grans migracions que es produïen quan no plovia, i els arbres i els ceps es morien per manca d'aigua i els camps no produïen. L'efecte crida desplaçava encara més les economies rurals i engrèixava les urbanes.

I dins d'aquest conjunt i contrast entre dues societats diferents, apareix un procés de canvi i revolucionari. Més a les zones industrials on els empresaris rendibilitzen les empreses a base d'exploració laboral, i els sindicats ho combaten des de

Els historiadors Pere Rams i David Tormo amb una mostra sobre paper moneda a l'Arxiu Comarcal de la Terra Alta. FOTO: JOAN REVILLAS

A partir del segon semestre del 1937, la majoria dels ajuntaments (consells municipals) van afrontar la falta de moneda fraccionària, malgrat no tenir competència per emetre moneda legal

la base, però que també arriba a les agrícoles, on existeixen propietaris que no treballen les terres directament i són els jornalers i els mitgers qui les fan produir. Arriba a la República, al Parlament de Catalunya, com també a Madrid, es legislen noves lleis per millorar la vida dels humils amb fermes repercussions socials. Les intoleràncies d'un i altres s'incrementen i explota una rebel·lió militar armada contra el govern democràtic i republicà de l'any 1936 que enfronta dues realitats diferents. Així arriba la guerra que hauria de portar més fam, més incomprendiments i gairebé dos milions de morts, havent mobilitzat milers de joves que es van trobar amb un fusell a la mà, molts d'ells sense conèixer els motius reals de la contesa. Reconduir la incertesa política, social i econòmica no era ni fàcil ni ràpida, quan immediatament es va desarticlar l'aparell administratiu i emergiren comitès populars sense massa preparació, assumint competències de l'autoritat central.

Una de les repercussions immediates va ser la crisi de moneda fraccionària i la inflació que afectaria la totalitat del territori republicà. El govern fixaria un límit de 2.000 pessetes per la retirada de fons de comptes bancaris i 500 pels comptes d'estalvi per prevenir

evasió de capitals per part dels desafectes al règim republicà. La instauració d'un «corralet bancari» tingué una forta repercussió en la vida quotidiana i un contagi de pànic ciutadà.

La iniciativa dels ajuntaments

La gent va atresorar-se de les monedes metàl·liques de plata, malgrat que les autoritats exhortaven que no s'acaparessin. I així la mateixa Generalitat ja va emetre bitllets de 10, 5, 2,50 pessetes que tenien la mateixa consideració i poder alliberador que els del Banc d'Espanya. Mentre Catalunya tirava endavant el disseny, les autoritats monetàries de l'Estat no van ser prou àgils per evitar el col·lapse per manca de moneda fraccionària. El govern de Largo Caballero a darreries del 1936 va retirar les monedes de 5 pessetes de plata, argumentant que eren monàrquiques. Però la Casa de la Moneda no estava preparada per emprendre nous encunyaments.

Va ser quan a partir del segon semestre del 1937, la majoria dels ajuntaments (consells municipals) van afrontar la falta de moneda fraccionària, malgrat no tenir competència per emetre moneda legal. Però sí que estaven facultats per organitzar i regular la vida econòmi-

ca municipal i, per això, el que van fer va ser retallar en trossos petits el paper moneda legal del Banc d'Espanya i imprimir moneda fraccionària. I en aquest llibre s'han recollit el 90% dels bitllets emesos pels consells, comerços i cooperatives de la Terra Alta, prosseguint un altre llibre publicat pel mateix Patronat, l'any 2008.

Segons J. Vicenç Mateo, i Antoni Turró, l'expert més significat en el paper moneda català, es tracta d'un estudi d'alt nivell havent recavat bitllets i notes històriques de multitud d'informants. Un dels més significats va ser un brigadista internacional, Kenneth Graeber, que conduïa una ambulància durant la guerra i en el seu pas pels pobles on operava, recollia els bitllets editats a cada municipi. Aquest brigadista va rescatar l'any 1978 la notafília espanyola amb la publicació *El paper moneda del segle XX* per la Internacional Society Note Bank dels EUA.

El llibre *Substitutius de moneda emesos a la Terra Alta durant la Guerra Civil* es tracta d'un compendi de gran qualitat històrica que val la pena llegir per conèixer part de l'apassionant història de l'economia espanyola a la zona republicana durant la guerra del 1936 al 1939, amb gairebé un centenar de bitllets recollits a la Terra Alta.